

ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КОРПОРАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

© 2015 САЗОНЕЦЬ О. М., КАЧАН О. І.

УДК 339.9:330.47

Сазонець О. М., Качан О. І. Оцінка інформаційної безпеки корпоративної економіки та суспільно-економічних відносин

Метою даної статті є дослідження загроз і можливих заходів збільшення ефективності інформаційної безпеки України на сучасному етапі розвитку на основі статистичної обробки результатів опитування експертів з питань інформаційної безпеки корпоративної економіки та суспільно-економічних відносин. На основі експертного опитування досліджено способи отримання інформації та проаналізовано ступінь довіри до неї респондентів залежно від джерел. Розглянуто сутність поняття інформаційної безпеки. Проведено оцінку потенційних загроз інформаційної безпеки України в політичній, державній, військовій, гуманітарній та науково-технічній сферах, а також можливість їх настання для національних та міжнародних корпорацій. Найбільш можливим заходом, необхідним для збільшення інформаційної безпеки України, на думку респондентів, є підвищення ефективності інформаційних систем для захисту від кіберзлочинності та кібертероризму, а також створення необхідних нормативно-правових, фінансових та інших передумов, які допоможуть розвитку конкуренції на національному ринку інформаційних послуг.

Ключові слова: інформатизація суспільства, інформаційна безпека, експертне опитування, статистичний аналіз даних.

Рис.: 5. **Бібл.:** 10.

Сазонець Ольга Миколаївна – доктор економічних наук, професор, академік АЕН України, завідувачка кафедри міжнародної економіки, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: onsaz@mail.ru

Качан Олена Іванівна – аспірантка, кафедра міжнародної економіки, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: olena.kachan@oa.edu.ua

УДК 339.9:330.47

UDC 339.9:330.47

Сазонець О. М., Качан О. І. Оценка информационной безопасности корпоративной экономики и общественно-экономических отношений

Целью данной статьи является исследование угроз и возможных мер повышения эффективности информационной безопасности Украины на современном этапе развития на основе статистической обработки результатов опроса экспертов по вопросам информационной безопасности корпоративной экономики и общественно-экономических отношений. На основе экспертного опроса исследованы способы получения информации и проанализирована степень доверия к ней респондентов в зависимости от источников. Рассмотрена сущность понятия информационной безопасности. Проведена оценка потенциальных угроз информационной безопасности Украины в политической, государственной, военной, гуманитарной и научно-технической сферах, а также возможность их наступления для национальных и международных корпораций. Наиболее возможным мероприятием, необходимым для увеличения информационной безопасности Украины, по мнению респондентов, является повышение эффективности информационных систем для защиты от киберпреступности и кибертероризма и создание необходимых нормативно-правовых, финансовых и других предпосылок, которые помогут развитию конкуренции на национальном рынке информационных услуг.

Ключевые слова: информатизация общества, информационная безопасность, экспертный опрос, статистический анализ данных.

Рис.: 5. **Библ.:** 10.

Сазонець Ольга Николаевна – доктор экономических наук, профессор, академик АЭН Украины, заведующая кафедрой международной экономики, Национальный университет водного хозяйства и природопользования (ул. Соборная, 11, Ровно, 33028, Украина)

E-mail: onsaz@mail.ru

Качан Елена Ивановна – аспирантка, кафедра международной экономики, Национальный университет водного хозяйства и природопользования (ул. Соборная, 11, Ровно, 33028, Украина)

E-mail: olena.kachan@oa.edu.ua

Sazonets O. M., Kachan O. I. Evaluation of Information Security in both Corporate Economics and Socio-Economic Relations

The article is aimed at studying the threats and possible measures for improving the effectiveness of information security of Ukraine at the present stage of development on the basis of statistical processing of results of a survey by experts on information security in both the corporate economics and the socio-economic relations. On the basis of the expert survey, ways of obtaining information have been examined and the degree of credibility, depending on sources, on the part of respondents has been analyzed. The essence of the concept of information security has been considered. The potential threats to information security of Ukraine in political, public, military, humanitarian, scientific and technical spheres, as well as possibility of their occurrence for national and international corporations have been evaluated. The most possible measure, necessary to increase information security in Ukraine, according to respondents, is to increase the efficiency of information systems to protect against cybercrime and cyberterrorism as well as establishment of the necessary regulatory, financial and other prerequisites to help development of competition in the national market for information services.

Key words: informatization of society, information security, expert survey, statistical analysis of data.

Pic.: 5. **Bibl.:** 10.

Sazonets Olga M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Head of the Department of International Economics, National University of Water Management and Natural Resources Use (vul. Soborna, 11, Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: onsaz@mail.ru

Kachan Olena I. – Postgraduate Student, Department of International Economics, National University of Water Management and Natural Resources Use (vul. Soborna, 11, Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: olena.kachan@oa.edu.ua

На сьогоднішній день нагальною постає проблема збільшення національної безпеки держави, яка значною мірою залежить від ступеня захищеності інформаційної сфери. Рівень інформаційної безпеки впливає на стабільність у суспільстві, розвиток всіх господарських об'єктів та навіть збереження ціліс-

ності держави, оскільки реалізація потенційних загроз направлена на заподіяння шкоди політичній, держав-

Стаття виконана в рамках держбюджетної теми: І-63 «Науково-технологічний розвиток корпоративної економіки на основі паритету цивільної та військової продукції та інформаційної безпеки».

ній, військовій, гуманітарній та науково-технічній сфер. Ефективний розвиток інформатизації України неможливий без управління елементами інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури та ринку інформаційних технологій.

Дослідженням інформаційної безпеки корпоративної економіки займалось багато науковців. Зокрема велику увагу було приділено інформатизації суспільства як основи інформаційної безпеки країни такими авторами, як Литвин А. Є., Плєскач В., Сазонець О. М., Шнипко О. С. Питанням становлення та розвитку інформаційної безпеки України велику увагу було приділено такими авторами, як Богуш В., Горбатюк О. М., Гуцалюк М., Ліпкан В. А., Литвиненко О., Сашук Г., Сорочківська О. А. та ін. Зазначеними науковцями на високому рівні досліджено теоретичні основи інформаційної безпеки, розроблено методологію та запропоновано шляхи підвищення її ефективності. Проте в наукових працях немає комплексного дослідження сучасного стану інформаційної безпеки корпоративної економіки з визначенням потенційних загроз її дестабілізації.

Метою даної статті є дослідження загроз і можливих заходів зі збільшення ефективності інформаційної безпеки України на сучасному етапі розвитку на основі статистичної обробки результатів опитування експертів з питань інформаційної безпеки корпоративної економіки та суспільно-економічних відносин.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд завдань:

- ✦ дослідити способи отримання необхідної інформації;
- ✦ проаналізувати ступінь довіри до отриманої інформації з різних джерел;
- ✦ розглянути сутність інформаційної безпеки;
- ✦ оцінити потенційні загрози інформаційної безпеки України;
- ✦ виявити можливі заходи необхідні для підвищення інформаційної безпеки України.

Для емпіричного дослідження виявлення потенційних загроз інформаційній безпеці України та необхідних заходів для її підвищення було розроблено спеціальний інструментарій – анкету стандартизованого інтерв'ю. Анкета по опитуванню експертів з питань інформаційної безпеки була сформована на основі вивчення наукових робіт провідних фахівців цієї галузі та з власного бачення проблематики. Респонденти надали інформацію про способи збирання необхідної їм інформації, а також здійснили експертну оцінку щодо потенційних загроз інформаційній безпеці України та можливих заходів її підвищення. Усі питання були розроблені з урахуванням найбільшої диверсифікації можливих варіантів відповідей, що дозволило використати значну кількість методів статистичного аналізу при обробці результатів дослідження.

В опитуванні взяли участь випускники вузів економічних спеціальностей м. Рівне. Усі вони працюють та працюють в економічній сфері. Усього в дослідженні взяли участь 150 досліджуваних.

Перший розділ анкети дозволив здійснити оцінку способам та отримання інформації та відношенню рес-

пондентів до її достовірності. На сьогоднішній день з динамічним розвитком економічних, політичних і соціальних подій інформація розглядається як один з основних факторів виробництва. Інформаційно-комунікаційні технології стають базовими технологіями, а інформаційне середовище, поряд із соціальним та екологічним, – новим середовищем [1, с. 45].

На світовій арені головним показником могутності держави є здатність володіти сучасними технологічними засобами, які здійснюють ефективну обробку, зберігання та розповсюдження інформації. «Володіння державою такою здатністю – шлях до подальшого нарощування на нових засадах своєї економічної та військової міцності» [2].

По результатах проведеного опитування кількість респондентів, які постійно використовують для збору інформації українські та закордонні інтернет-ресурси, складає відповідно 52,7% і 36,0%. Загалом для збору необхідної інформації 60% опитаних користуються ресурсами Інтернет.

На запитання «Яким джерелам інформації Ви довіряєте найбільше?» 58% опитаних вказали на українські інтернет-ресурси, тоді як найменшою довірою вибирають національні та закордонні газети та радіо. Більшість респондентів скоріше довіряють інформації, яка подається в засобах масової інформації (рис. 1).

На думку 70% респондентів, інформації, яку можна знайти в ресурсах Інтернет, можна довіряти лише частково, тоді як 5% опитаних вважають всю інформацію практично недостовірною. Про результати опитування задоволення потреб в отриманні інформації можна побачити на рис. 2.

Як видно з рис. 2, у цілому потреби в отриманні інформації в опитаних знаходяться на середньому рівні, оскільки більша частина має постійний доступ до інтернет-ресурсів, перегляду телебачення та читання газет і журналів. Меншою мірою респонденти задоволені можливістю читати книги та слухати радіо.

Під час опитування про способи отримання та достовірність інформації для респондентів було задане питання щодо можливості (задаля збереження спокою та безпеки в країні) обмежити право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію в будь-який спосіб. На рис. 3 можна побачити результати даного опитування. Як видно з діаграми, 39,3% опитаних вважають таку ситуацію неможливою, 30% маловірогідною, 20,7% – частково можливою і лише 7,3% допускають таку ситуацію можливою.

Під час глобальних процесів інформатизації суспільства та збільшення використання інформаційних технологій нагальною постає проблема збільшення інформаційної безпеки держави.

Друга частина проведеного дослідження була присвячена виявленню потенційних загроз інформаційній безпеці України на сучасному етапі та можливих заходів з її підвищення. Необхідність та актуальність дослідження потенційних загроз інформаційній безпеці підтверджує у своїй роботі Г. Сашук [3]: «...Враховуючи той факт, що під впливом інформаційних атак може ці-

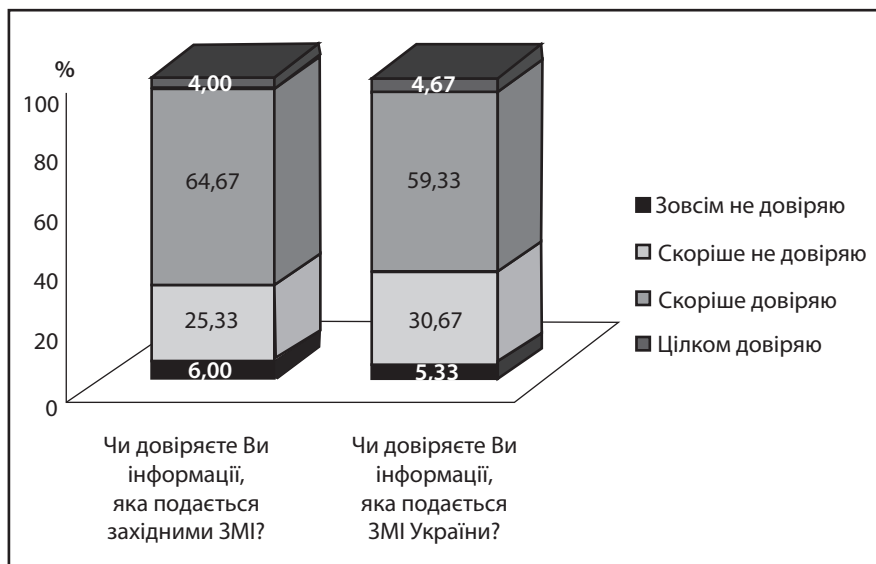

Рис. 1. Діаграма розподілу ступеню довіри до інформації, яка подається в ЗМІ

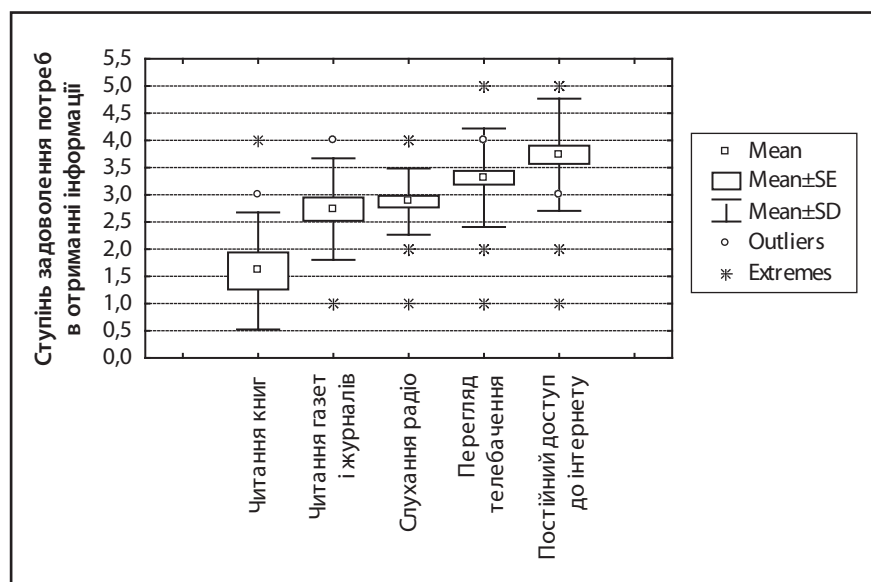

Рис. 2. Порівняння ступеня задоволення потреб в отриманні необхідної інформації

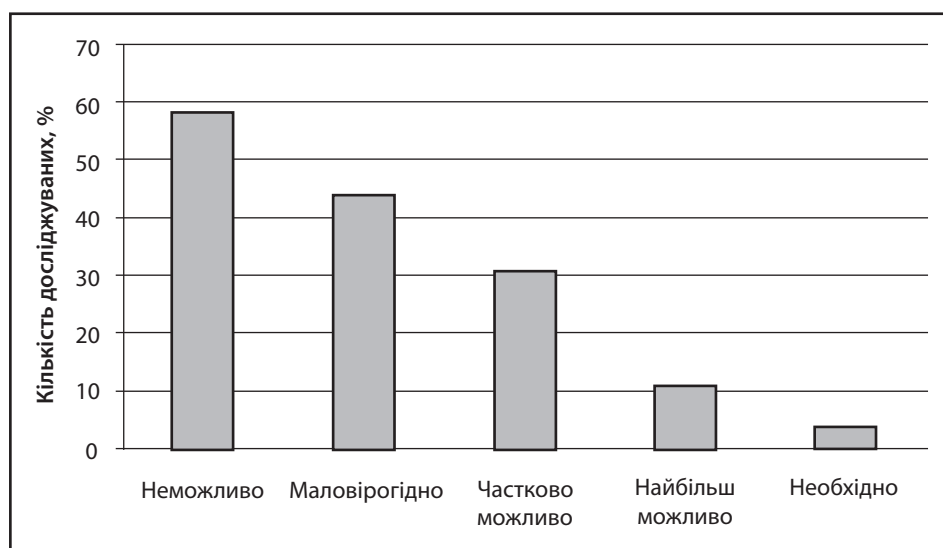

Рис. 3. Діаграма можливості обмеження права вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію в будь-який спосіб

леспрямовано змінюватися світогляд та мораль як окремих осіб, так і суспільства в цілому, нав'язуються чужі інтереси, мотиви, спосіб життя, на перший план впливає аналіз сутності та форм проявів сучасних методів прихованого агресивного впливу, вияву дій, що мають цілеспрямований агресивний характер і які протирічать інтересам національної безпеки, та вироблення механізмів протидії їм у всіх напрямках».

Повне значення терміну «інформаційна безпека» зазначене в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», де «інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації» [4].

Науковці в своїх працях пропонують такі визначення терміну «інформаційна безпека»:

- ✦ під інформаційною безпекою підприємства пропонуємо розуміти суспільні відносини щодо створення і підтримання на належному рівні життєдіяльності інформаційної системи суб'єкта господарської діяльності [5];
- ✦ інформаційна безпека – це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання і розвиток в інтересах громадян, організацій, держави [6];
- ✦ *інформаційна безпека* – представляє собою стан захищеності потреб в інформації особистості, суспільства і держави, при якому забезпечується їхнє існування і прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз [7];
- ✦ під інформаційною безпекою слід розуміти одну із сторін розгляду інформаційних відносин у межах інформаційного законодавства з позицій захисту життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави та акцентування уваги на загрозах цим інтересам і на механізмах усунення або запобігання таким загрозам правовими методами [8].

У наведеному опитуванні респондентів значну увагу було приділено виявленню потенційних загроз інформаційній безпеці України, оскільки їх реалізація становить значну небезпеку як для держави, так і для індивіда зокрема. «Реалізація загроз і переростання їх у небезпеку свідчить про неефективність функціонування системи державного управління інформаційною безпекою» [9]. Для респондентів було запропоновано оцінити можливість настання потенційних загроз інформаційної безпеки України у політичній, державній, військовій, гуманітарній та науково-технічних сферах, а також можливість їх настання для національних та міжнародних корпорацій.

При оцінці потенційних загроз інформаційній безпеці України в політичній сфері найбільш можливою респонденти вважають можливість поширення у світовому інформаційному просторі викривленої, недостовірної та упередженої інформації та непрозорість політичної та громадської діяльності, що призводить до маніпуляцій суспільною свідомістю, тоді як найменш можливою – виникнення проявів кіберзлочинності та кібертероризму.

На питання «На Вашу думку, які можливі реальні загрози інформаційної безпеки України у сфері державної безпеки?» більшість респондентів відмітили можливість настання загрози збільшення злочинів з використанням інформаційних систем, тоді як загрозу збільшення впливу іноземних компаній на функціонування національних інформаційних мереж оцінили як найменш можливу.

Що стосується загроз інформаційної безпеки України у військовій сфері, то скоріше можливою 41,2% респондентів вважають використання інформаційних технологій для втягування країни у збройні конфлікти, тоді як можливою – 22,7% опитаних. Можливість настання несанкціонованого доступу до національних інформаційних мереж, що може призвести до порушення діяльності Збройних Сил України в цілому, респонденти оцінюють на низькому рівні, лише 16% опитаних допускають таку ситуацію. Такою ж низькою є загроза ненавмисних і помилкових дій персоналу при роботі в інформаційних системах – 12% від усіх досліджених допускають таку можливість.

При опитуванні можливих потенційних загроз інформаційній безпеці України у соціальній та гуманітарній сферах найбільшу ступінь настання експерти зазначили через недостатній рівень розвитку захисту неповнолітніх від негативного інформаційного впливу, де 32% опитаних вважають таку загрозу можливою та 35,3% – скоріше можливою. Також високу ступінь настання респонденти зазначили для можливості порушення прав і свобод людини на одержання інформації.

Науково-технічна сфера виявилася найменш захищеною від потенційних загроз інформаційній безпеці, тому що більшість респондентів оцінили зазначені загрози як скоріше можливі та можливі. Так, зменшення наукового потенціалу в інформаційній сфері 36% опитаних оцінили як скоріше можливе і 17,3% – як можливе, тоді як відтік фахівців у інформаційній сфері за кордон оцінюють як скоріше можливий – 37,3% респондентів та 34% – як можливий. Виникнення потенційних загроз в інформаційних системах через використання іноземних інформаційних технологій 45% експертів оцінили як скоріше можливе та 15,3% – як можливе; настання технологічної залежності країни від сучасних інформаційних технологій – 48% вважають скоріше можливим і 16,7% – можливим.

Після статичного опрацювання результатів опитування про реальні загрози інформаційній безпеці України для національних корпорацій було виявлено, що трохи більше половини респондентів вважають високою можливість настання всіх зазначених загроз: невикористання науково-технічних досягнень, низький рівень

інформатизації фінансово-кредитної системи, промисловості, сільського господарства і т. ін., використання неліцензійного програмного забезпечення для обробки інформації та можливість настання монополізації на ринку інформаційних ресурсів. У той час як третина вважають таку можливість скоріше неможливою. Що ж стосується інформаційної безпеки в Україні міжнародних корпорацій, то думка респондентів щодо можливості настання потенційних загроз дещо інша. Так, 60,1% експертів припускають використання соціальних мереж для поширення на світовому інформаційному ринку неправдивої інформації, що призводить до зниження інвестиційної привабливості країни, тоді як 32% опитаних вважають скоріше неможливим можливість настання несанкціонованого доступу до національних інформаційних мереж, що може призвести до порушення функціонування фінансової системи країни, та 8% опитаних припускають абсолютно неможливий низький рівень інформатизації фінансово-кредитної системи, промисловості, сільського господарства і т. д.

Основним завданням держави виступає своєчасне управління потенційними загрозами інформаційної безпеки. Найбільш можливим заходом, необхідним для збільшення інформаційної безпеки України, на думку респондентів, є створення ефективних інформаційних систем для захисту від кіберзлочинності та кібертероризму (70% опитаних вважають такий захід досить потрібним). На другому місці заходів респонденти визначають створення необхідних нормативно-правових, фінансових та інших передумов, які допоможуть розвинути конкуренцію на національному ринку інформаційних послуг. По результатах опитування 6,7% досліджуваних вважають найменш ефективним для збільшення інформаційної безпеки України надання державної підтримки національним виробникам інформаційних ресурсів.

Для підвищення інформаційної безпеки України в бізнесі, на думку респондентів, найбільш потрібним є стимулювання розбудови та інноваційне оновлення інформаційних ресурсів та впровадження їх для зберігання, обробки та поширення інформації (більше 70% вважають таких захід дуже потрібним). Створення необхідних нормативно-правових, фінансових та інших передумов, які допоможуть розвинути інформаційну сферу на міжнародному рівні, 67,3% експертів відзначають як потрібний захід, тоді як створення умов для виробництва вітчизняного програмного забезпечення – як найменш дієвий захід з підвищення інформаційної безпеки (7,3% опитаних вважають такий захід абсолютно не потрібним).

У результаті проведеного опитування були отримані експертні оцінки потенційних загроз інформаційної безпеки України та виявлені необхідні заходи для її збільшення. По результатах опитування можна зробити висновок, що на фактор «Створення ефективних інформаційних систем для захисту від кіберзлочинності та кібертероризму» найбільший вплив мають два фактори – «Використання інформаційних технологій для втягування країни у збройні конфлікти» та «Використання соціальних мереж для поширення неправдивої інформації» (рис. 4). З про-

веденого дослідження випливає, що зі збільшенням існуючих інформаційних технологій для втягування країни у збройні конфлікти та збільшенням використання соціальних мереж для поширення неправдивої інформації збільшується ефективність інформаційних систем країни.

На основі проведеного опитування було розглянуто вплив таких факторів, як «Загроза збільшення злочинів з використанням інформаційних систем» і «Використання неліцензійного програмного забезпечення для обробки інформації», на фактор «Розбудова та інноваційне оновлення інформаційних ресурсів» (рис. 5).

Інноваційне оновлення інформаційних ресурсів на сьогоднішній день не набуло вагомих масштабів, кількість підприємств, що впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і зараз становить 12–14%, що в 3–4 рази менше, ніж в інноваційно розвинених економіках. Наукоємність промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3%, що на порядок менше за світовий рівень [10]. Найбільш вагомим фактором здійснення розбудови та розвитку інформаційних ресурсів, на думку опитаних респондентів, є загроза збільшення злочинів з використанням інформаційних систем. Також значний вплив на збільшення інформаційної безпеки здійснює, на думку респондентів, використання неліцензійного програмного забезпечення для обробки інформації.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день, з динамічним розвитком економічних, політичних та соціальних подій інформація розглядається як один з основних факторів виробництва. З проведеного експертного опитування респондентів щодо способів отримання інформації та відношення до її достовірності виявлено, що для збору необхідної інформації 60% опитаних користуються ресурсами Інтернет; більша частина скоріше довіряє інформації, яка подається в ЗМІ, тоді як 25% опитаних скоріше зовсім не довіряють такій інформації; у цілому потреби в отриманні інформації в опитаних знаходяться на середньому рівні, оскільки значна частка має постійний доступ до інтернет-ресурсів, перегляду телебачення та читання газет і журналів.

Основним завданням держави є своєчасне управління потенційними загрозами інформаційній безпеці. Найбільш можливим заходом, необхідним для збільшення інформаційної безпеки України, на думку респондентів, є підвищення ефективності інформаційних систем для захисту від кіберзлочинності та кібертероризму та створення необхідних нормативно-правових, фінансових та інших передумов, які допоможуть розвинути конкуренцію на національному ринку інформаційних послуг. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Сазонець О. М. Методологічні засади формування інформаційної системи ТНК / О. М. Сазонець // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12 (126). – С. 43–49.
2. Гуцалюк М. Інформаційна безпека України: нові загрози / М. Гуцалюк // Бизнес и безопасность. – 2003. – № 5. – С. 2–3.
3. Сашук Г. Інформаційна безпека в системі забезпечення національної безпеки / Г. Сашук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php

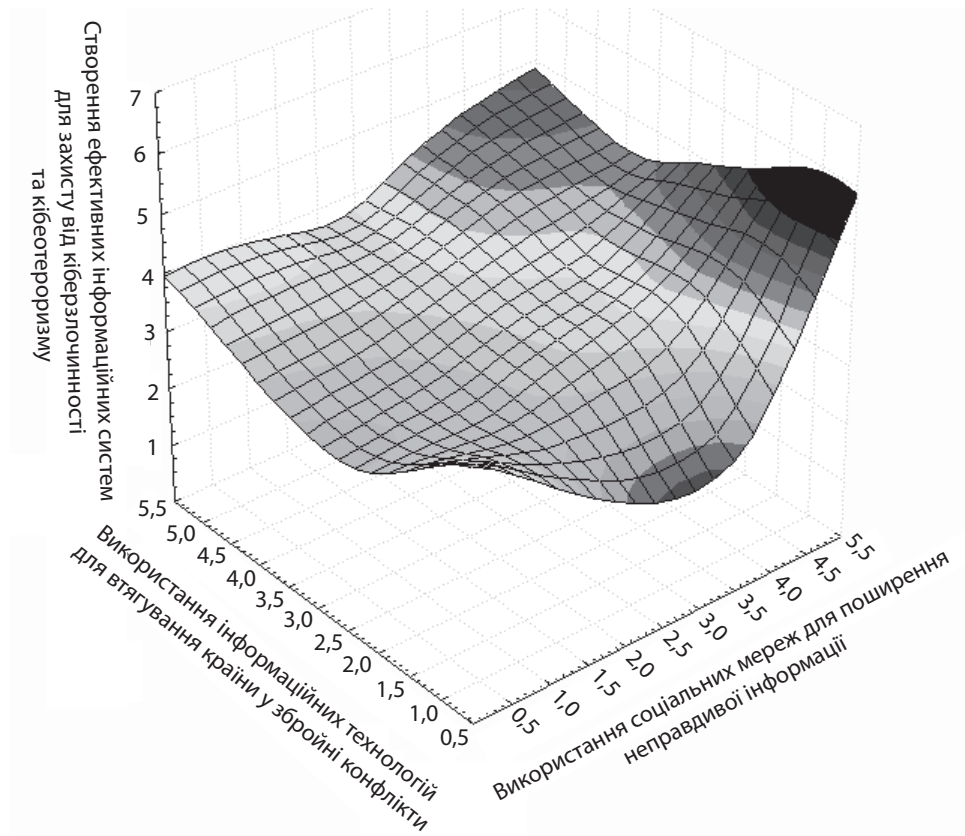

Рис. 4. Вплив факторів «Використання інформаційних технологій для втягування країни у збройні конфлікти» та «Використання соціальних мереж для поширення неправдивої інформації» на фактор «Створення ефективних інформаційних систем для захисту від кіберзлочинності та кібертероризму»

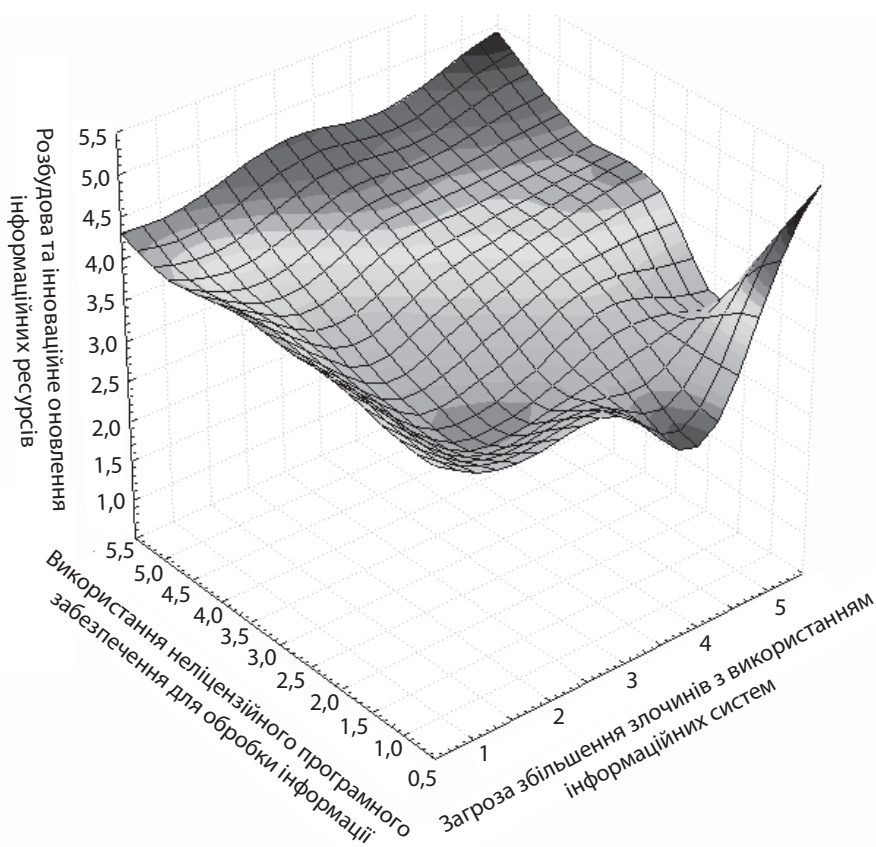

Рис. 5. Вплив факторів «Загроза збільшення злочинів з використанням інформаційних систем» і «Використання неліцензійного програмного забезпечення для обробки інформації» на фактор «Розбудова та інноваційне оновлення інформаційних ресурсів»

4. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» : станом на 9 січня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 12. – ст. 102. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

5. **Сороківська О. А.** Інформаційна безпека підприємства: нові загрози та перспективи / О. А. Сороківська, В. Л. Гевко // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2010. – № 2. – Т. 2. – С. 32–35.

6. **Богуш В.** Інформаційна безпека держави / В. Богуш, О. Юдін ; [Гол. ред. Ю. О. Шпак]. – К. : МК-Прес, 2005. – 432 с.

7. **Горбатюк О. М.** Сучасний стан та проблеми інформаційної безпеки України на рубежі століть / О. М. Горбатюк // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. – 1999. – Вип. 14: Міжнародні відносини. – С. 46–48.

8. **Литвиненко О.** Інформація і безпека / О. Литвиненко // Нова політика. – 1998. – № 1. – С. 47–49.

9. **Ліпкан В. А.** Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції / В. А. Ліпкан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/12800528/politologiya/ponyattya_zagroz_informatsiyniy_bezpeki

10. **Сазонець О. М.** Інноваційний розвиток інформаційної сфери / О. М. Сазонець // Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Менеджмент інновацій. – 2012. – Т. 20, вип. 1. – С. 30–38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdumi_2012_20_1_7.pdf

REFERENCES

Bohush, V., and Yudin, O. *Informatsiina bezpeka derzhavy* [Information security state]. Kyiv: MK-Pris, 2005.

Hutsaliuk, M. "Informatsiina bezpeka Ukrainy: novi zahrozy" [Information Security Ukraine: new threats]. *Biznes i bezopasnost*, no. 5 (2003): 2-3.

Horbatyuk, O. M. "Suchasnyi stan ta problemy informatsiinoi bezpeky Ukrainy na rubezhi stolit" [The current state of information security issues and Ukraine at the turn of the century]. *Visnyk Kyivskoho universytetu imeni T. Shevchenka*, vol. 14: Mizhnarodni vidnosyny (1999): 46-48.

[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

Lytvynenko, O. "Informatsiia i bezpeka" [Information and Security]. *Nova polityka*, no. 1 (1998): 47-49.

Lipkan, V. A. "Informatsiina bezpeka Ukrainy v umovakh yevrointehratsii" [Information Security Ukraine in terms of European integration]. http://pidruchniki.ws/12800528/politologiya/ponyattya_zagroz_informatsiyniy_bezpeki

Sashchuk, H. "Informatsiina bezpeka v systemi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky" [Information security in the national security system]. http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php

Sorokivska, O. A., and Hevko, V. L. "Informatsiina bezpeka pidpriemstva: novi zahrozy ta perspektyvy" [Information security company: new challenges and prospects]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, vol. 2, no. 2 (2010): 32-35.

Sazonets, O. M. "Metodolohichni zasady formuvannia informatsiinoi systemy TNK" [Methodological bases of formation of an information system TNC]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 12 (126) (2011): 43-49.

Sazonets, O. M. "Innovatsiinyi rozvytok informatsiinoi sfery" [Innovative development of the information sphere]. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdumi_2012_20_1_7.pdf